

DRAŽGOŠKA KRONIKA

1941. leta se začne za Dražgoše težka zgodovina. Kot vsa Gorenjska, pridejo tudi Dražgoše pod nemško okupacijo. V skladu z načrtom, da Gorenjsko ponemčijo, so Nemci najprej odstranili duhovnike, ki so bili vedno tudi nosilci narodne zavesti. Tako so odpeljali tudi dražgoškega župnika Franca Hitija v Šentvid in ga izgnali na Hrvaško. Župnija je ostala brez dušnega pastirja. Kot drugim župnijam je nekaj duhovne pomoči nudil Dražgošanom nemški duhovnik Breuer.

Starejši ljudje se še dobro spominjajo, da so se vsak dan ob uri, ko naj bi bila maša, zbirali v cerkvi k molitvi. Ob nedeljah pa je molitve vodil organist Filip Mlinar. Ta je tudi pokopaval, kadar ni bilo duhovnika (tri). Na božič pa je nemški duhovnik krstil štiri otroke.

Težko, naravnost tragično, pa je bilo za Dražgoše leto 1942. Pred novim letom, na silvestrovo, so prišli v Dražgoše partizani: Cankarjev bataljon. S tem se je naselil v Dražgoše tudi velik strah pred nemškimi represalijami, ki so bile zagrožene vsem, ki ne bi prijavili partizanov. Da bi se temu izognili, so v dogovoru s partizani prihod partizanov prijavili in tam dobili zagotovilo, da se jim ne bo nič hudega zgodilo. Temu seveda niso verjeli, če bi partizani ostali v Dražgošah. Zato so prosili partizane, da bi odšli iz Dražgoš. Partizani o tem niso hoteli nič slišati. Dražgošanom pa so zagotavljali, da jih bodo branili, da se jim ne bo nič zgodilo.

Čez nekaj dni so začele prihajati vesti, da Nemci privražajo v dolino policijske in vojaške enote. Negotovost in strah sta se povečevala. V petek, 9. januarja dopoldne so Nemci postavili na Rudnem

topove, na Slemenu in pri Novaku pa težke strojnice... Zatem pa se je pričelo obstreljevanje z napadom na Dražgoše, ki pa ni uspel, pač pa prinesel Nemcem precej izgub. Ta dan je že tudi pogorela prva hiša Na pečeh. Partizani so pričakovali, da se bodo Nemci po prvem neuspelem napadu umaknili in zato tudi niso bili pripravljeni zapustiti Dražgoš. Nekaj družin iz vasi Na pečah pa se je že umaknilo čez Jelovico proti Jamniku in Podblici.

V soboto so ves dan potekali srditi napadi. Granate so padale v vas in porušile in zažgale nekaj hiš. Bitka pa ni bila še odločena.

Odločitev je padla v nedeljo 11. januarja 1942. Nemci so zavzeli najprej zaselek Jelenšče in tam že ustrelili 20 mož in fantov pred Grogovčevo hišo ali na begu. Žrtve so bili:

1. Ambrožič Primož (Martinc), star 65 let,
2. Benedičič Vinko (Grogovčev pastir) star 13 let – iz Podblice,
3. Berce Tomaž (Peskar), star 70 let,
4. Jelenc Matija (Bolčarjev), star 51 let,
5. Jelenc Franc (Bolčarjev), star 20 let,
6. Jelenc Maks (Bolčarjev), star 22 let,
7. Jelenc Leopold (Bolčarjev), star 18 let,
8. Habjan Janko (Ožbic), star 32 let, ubit od ročne bombe,
9. Lotrič Franc (Markonov), star 18 let,
10. Lotrič Anton (Markonov), star 13 let,
11. Lotrič Franc (Tomažovc), star 60 let,
12. Lotrič Ciril (Grogovčev), star 18 let,

13. Lotrič Tomaž (Lovrih), star 50 let – ustreljen na begu,
14. Marenk Stanko (Pustoten), star 20 let,
15. Šolar Jakob st. (Ožbic), star 60 let – na begu,
16. Lotrič Jakob (mežnar), star 66 let,
17. Bešter Anton (Polakov), star 12 let,
18. Frakelj Peter (Kajžen), star 60 let,
19. Frakelj Zdravko (Kajžen), 17 let,
20. Šolar Rezka (Koritnikova), stara 3 leta – zadeta od granate.

Potem so zavzeli še preostalo vas, partizani pa so se umaknili v Jelovico. Tja se je umaknilo tudi nekaj družin in se naselilo v gozdarskih kočah na Rovtarici. Drugi pa so ostali doma. Vse to se je dogajalo v velikem snegu in mrazu. Nad vasjo sta zavladali velika žalost in tesnoba. Veliko hiš je tudi že pogorelo.

V ponedeljek so Nemci prišli še v zaselek Pri cerkvi. V župnišče so sklicali vse moške in jih čez noč zaprli v klet. Drugi dan so enega mladoletnika in tri stare može izpustili, preostale pa so likvidirali. Kako, pa ni gotovo. Bili so sežgani – ali še živi ali že mrtvi, ni znano. Ljudje so našli v župnišču in Prosvetnem domu le ožgane kosti tehle svojih sovaščanov:

21. Ambrožič Alojz (Martincov), star 30 let,
22. Bertoncelj Jože z Rudna, star 22 let,
23. Habjan Miha (Šimnov), star 36 let,
24. Habjan Tomaž (Šimnov), star 30 let,
25. Habjan Ignac (Šimnov), star 20 let,
26. Jelenc Tomaž (Pavlinovec), star 24 let,
27. Jelenc Jernej (Dobre), star 32 let,
28. Kavčič Janez (Hkavšč), star 55 let,
29. Kavčič Peter (Bitc), star 45 let,
30. Megušar Janez (Kopčev), star 30 let,
31. Megušar Vinko (Kopčev), star 27 let,

32. Mlinar Filip (organist), star 36 let,
33. Prevc Peter (Markov), star 24 let,
34. Prevc Rafko (Markov), star 21 let,
35. Šmid Janez (Kovačev), star 29 let,
36. Šmid Gregor (Urbanov), star 39 let,
37. Šolar Tomaž (Mažev), star 29 let,
38. Šolar Albin (Mažev), star 28 let.

Tem žrtvam vojne je treba prišteti še te:

39. Lotrič Franc (Štihelnov), star 17 let, padel na begu,
40. Petrovič Alojz (Tinin), star 37 let, padel na begu,
41. Šolar Marija (Kolendrova), stara 36 let, bila ranjena na Rovtarici in umrla v bolnici na Golniku.

Veliko Dražgošanov, predvsem žena in otrok je zbežalo v sosednje vasi, veliko tistih, ki so ostali v vasi, pa so Nemci odpeljali v Šentvid. Tam so ostali šest tednov. Potem so jih s tovarnjaki pripekljali v Selca in tam izpustili.

Cerkev v Dražgošah do 2. svetovne vojne – z zahodne strani, z mrliško vežico in kapelico sv. Lucije

Dražgoš pa takrat ni bilo več. Bivališče so si morali poiskati pri sorodnikih in prijateljih v okolici. Med tem so okoličani nekaj stvari odpeljali iz Dražgoš. Vsaka družina in vse Dražgoše v celoti so doživeli pretresljivo tragedijo, saj je bilo vse požgano, razen Novakove hiše v Jelovici, ki je od drugih hiš zelo oddaljena.

Pa to Nemcem še ni bilo dovolj. V februarju so v Dražgoše prišli minerci in sistematično porušili še vse ostanke zidov. Dražgošani in okoličani so upali, da bodo vsaj cerkvi prizanesli. Pa niso. Okoličani so rešili nekaj cerkvenih reči. Dva manjša zvonova so odpeljali k Novaku na Česnjico, velikega pa niso mogli. Postal je žrtev razstrelitve. V Kranj so odpeljali tudi orgle. Nekdanjemu tajniku muzejskega društva v Škofji Loki, Ivanu Kržišniku so na mnoge prošnje le dovolili, da je čudovite zlate oltarje razstavil in odpeljal v Škofjo Loko. Vendar pa je nekaj najlepših kipov neki Lahhausen odpeljal na Tirolsko. Cerkev so zelo strokovno zaminirali. Trdo pri tleh so na meter izvrtali luknje in vložili razstrelivo, kar je bilo potem lepo vidno na razvalinah. Ob rušenju se je po pripovedovanju očividcev tako vsa cerkev nekoliko dvignila in sesula. To sta iz doline, z Rudna z daljnogledi opazovala gauleiter dr. Rainer in generalleutnant Rösener s spremstvom. Tako je tudi prelepa božjepotna cerkev sv. Lucije delila usodo s celotno župnijo. Dražgoška tragedija je bila končana. Dražgoš ni bilo več, Dražgošani pa pomorjeni ali razkropljeni.

Čeprav vasi ni bilo, vendar zemlja med vojno ni ostala neobdelana. Ljubezen do domače zemlje je dajala Dražgošanom moč, da so jo hodili obdelovat iz sosednjih vasi: Rudna, Česnjice, Lajš in celo iz Jamnika in Selc.

Proti koncu leta 1944 so dobili dovoljenje za postavitve prvih barak. V letu 1945 pa so zrasle še nove barake in stekle priprave za graditev gospodarskih poslopij in potem hiš.

Oblast pa ni bila naklonjena, da bi

bila vas obnovljena takšna, kot je bila prej. Hotela je, da bi v Dražgošah uredili vzoren kolhoz, da bi zgradili skupne hleve in skupna poslopja za ljudi, ki naj bi se bavili samo z govedorejo. Za ta načrt so jih na mitinge in množične zборе prihajali prepričevati tudi ministri iz Ljubljane. Dražgošani pa niso bili za to. Oblast jim je zato odrekla vsako podporo in jim vzela celo živilske karte. Tudi z obvezno oddajo živine, ki so jo imeli še zelo malo, jim niso prizanesli. Dražgošani pa so vztrajali, ustanovili Obnovitveno zadrugo in žago, si pomagali z lesom in gradili hiše. Pri obnovi Dražgoš je bila med vaščani izredno velika medsebojna pomoč.

Da bi bil dovoz materiala lažji, so začeli graditi tudi novo cesto v Dražgoše. Pri tem so bili zaposleni tudi nemški ujetniki.

Z obnovo Dražgoš se je začelo obnavljati tudi versko življenje. Po triletnem presledku je bila 13. junija 1945 ob razvalinah cerkve prva maša. Potem še maši na nedelji, ko je v Dražgošah takozvani »semenj«. 27. oktobra pa je bila maša Na pečeh, ko so svojci prekopali na pokopališče štiri domačine, ki so padli in bili pokopani po različnih krajih.

Leta 1946 so na Maževi njivi postavili barako, veliko 24 × 6 m. V to barako, zgrajeno za več družin, se je za nekaj časa vselila le Maževa družina, ves preostali prostor pa je bil določen za božjo službo. Vanj so postavili kip sv. Lucije iz kapele nad staro cerkvijo, mizar Pavle Bešter z Rudna pa je napravil oltarno mizo in tabernakelj. Pozneje so v to zasilno cerkev postavili oltar, Pengovov Marijin kip, freski sv. Florijana in sv. Bernarda in klopi iz kapele, ki je bila pred vojno v Ljubljani pri kolodvoru v Vzajemni zavarovalnici in je služila za jutranje maše, namenjene turistom. Dražgošani se posebej spominjajo, da je bil drugo leto v njej že prvi povojni blagoslov velikonočnih jedil v Dražgošah. Srečni so bili, da so imeli po dolgem

času v župniji vsaj zasilen prostor, kjer so se opravljali redna nedeljska maša in druga verska opravila.

Leta 1947 so pri zasilni cerkvi postavili še zvonik in vanj obesili rešena zvonova. S tema zvonovoma so opravili najprej mrliško zvonjenje za padle Dražgošane.

V tej zasilni cerkvi-baraki je bila 4. junija 1951 tudi prva povojna birma v Dražgošah. Zadnja birma v Dražgošah je bila že 11. maja 1935, ko je birmanoval škof dr. Gregorij Rožman. Župnijski upravitelj je svetoval, naj ne bo nobenih zunanjih slovesnosti, da ne bo kakih nevšečnosti. Fantje, ki so jim pomagali tudi možje, pa niso hoteli opustiti lepe stare navade in so pred slovesnostjo postavili mlaje. Popoldne pred slovesnostjo pa sta prišla dva miličnika in v Železnike odpeljala Jerneja Lotriča, Janka Pintarja in Franca Kavčiča. Zanjega so po zasliševanju, kdo je organizator, izpustili. Niso pa hoteli izpustiti Jerneja, ki je predlagal, naj ga izpustijo, ker mora pritrkavati ob škofovem prihodu. Oba so zvečer odpeljali v Kranj, kjer sta bila do četrtega zaprta. Domov sta morala iti seveda peš. Ker so bile takrat pri mnogih birmah (npr. v Sorici) razne nevšečnosti, je g. škofa, ki je prenočeval v Pikčevi baraki, ponoči s sekiro v roki varoval Pikčev stric Tone. Drugih zapletov ob birmi ni bilo. Birma je lepo potekala.

19. novembra 1959 je župnijo Železniki in soupravo Dražgoš prevzel novi župnik Maks Ocepek. Že pred prihodom na župnijo mu je škof povedal, da bo treba misliti na novo cerkev v Dražgošah. To je bilo tudi nujno potrebno. Zasilna cerkev – baraka – je bila že dotrajana, že malo nagnjena in spodaj odgnita.

V naslednjem letu 1960 so se takoj začeli pogovori o gradnji. Dražgošani so bili kljub tolikim naporom pri zidavi svojih hiš pripravljeni zgraditi tudi njihov skupni dom in božjo hišo. Takratna oblast pa se ni mogla sprijazniti z dej-

stvom, da v »partizanskih« Dražgošah potekajo priprave na gradnjo nove cerkve. Na sestanku so (Tone Golja in dr.) odvrčali ljudi od gradnje in jih postavljali celo pred izbiro ali cerkev ali cesta Dražgoše–Jamnik. Padel je tudi predlog naj gradnjo odlože vsaj za nekaj let. Dražgošani pa so se odločili, da potrebujejo cerkev in cesto. Oboje se je potem uresničilo.

Leta 1962 se je začela dolgotrajna in naporna pot do uresničenja te prve želje. Že 5. januarja je bil prvi skupni sestanek in pogovor o zidavi cerkve.

Najprej je bilo treba rešiti vprašanje, kje zgraditi cerkev. Nekateri starejši farani so želeli, da bi cerkev zgradili na mestu prejšnje cerkve. Po presoji večine pa naj bi bila nova cerkev na bolj pristopnem kraju. Zato je bil izbran prostor ob cesti, malo odmaknjen od zaselka Pri cerkvi proti zaselku Na pečeh »Na lopati«. Župljan Tomaž Jelenc je bil pripravljen to parcelo št. 413 odstopiti za cerkev.

24. februarja 1961 je bila na Občinski ljudski odbor (OLO) Železniki vložena prošnja za lokacijo. Šele junija pa pride dopis, da je treba pridobiti dovoljenje za uporabo zemljišča v gradbene namene.

29. avgusta 1961 je bilo treba ob ukinutvi občine v Železnikih vložiti novo prošnjo za lokacijo na OLO Škofja Loka, ki jo je poslal na Okraj. Po več intervencijah je bil 13. februarja 1962 komisijski ogled, 14. februarja pa že prošnja zavrnjena z obrazložitvijo, da je to obdelovalna površina. Ta razlog pa nekaj let pozneje ni veljal, ko so na istem mestu zgradili spomenik Cankarjevemu bataljonu.

Po zavrnitvi te lokacije je padla odločitev za gradnjo cerkve na prostoru, kjer je stala cerkev – baraka, na parceli št. 442/2, ki jo je cerkvi podarila Ivana Šolar. Tako je bila že 23. februarja 1962 na OLO Škofja Loka vložena prošnja za lokacijsko dovoljenje na tej parceli, 14. marca so bili zahtevani še mapna kopija, situacija in poročilo, odkod prihajajo

verniki k maši, kar je bilo takoj dostavljeno. 22. marca OLO pošlje prošnjo na Sekretariat IS za pristanek. V aprilu je bila potrebna še intervencija pri republiškem gradbenem inšpektorju in na Verški komisiji.

Maja si republiški inšpektor le ogleda prostor in predlaga, da se cerkev postavi delno zunaj te parcele. Zato je bilo 29. maja poslano dovoljenje Antonije Jelenc, da se zvonik lahko postavi na njeno parcelo. 4. junija je republiški gradbeni inšpektor izdal soglasje za izdajo lokacijskega dovoljenja, 13. januarja pa OLO Kranj izjemno dovoljenje za uporabo zemljišča v gradbene namene.

Ko je bila še OLO Škofja Loka dostavljena zahtevana legopisna skica, je bilo dne 11. julija 1963 izdano lokacijsko dovoljenje. S tem se je zelo povečalo upanje, da bodo Dražgoše dobile novo cerkev.

Med tem je bil tudi že izbran arhitekt ing. Tone Bitenc, ki pa pred izdajo lokacijskega dovoljenja ni verjel, da bi se gradnja cerkve in njegov načrt uresničila. Napravil je danemu terenu prilagojen idejni načrt, ki ga je Škofijski ordinariat 21. septembra odobril. 23. septembra je bil s Projektivnim birojem Tehnika sklenjen dogovor, 1. februarja 1963 pa podpisana pogodba, da bo v sodelovanju z Bitencem izdelal glavni projekt do 2. marca. Tega roka pa se Biro ni držal. Do izdelave je bilo potrebnih še več urgenc.

Zelo pereče je bilo vprašanje, kako zbrati za gradnjo potrebna sredstva, posebej še, ker je bila postavljena zahteva, da je treba že pred začetkom gradnje zagotoviti vsa sredstva. Da ne bi bila zbrana sredstva izničena zaradi visokih davkov, je bila 29. januarja 1963 na Sekretariat za finance SRS vložena prošnja za oprostitev davka od sredstev za gradnjo cerkve, ki pa je bila 7. marca odbita. Ta problem je bilo mogoče rešiti samo tako, da se za gradnjo cerkve zberejo posojila, ki ne spadajo pod obdavčitev. Faranom je bilo priporočeno, naj

prihranijo čimveč, da bodo lahko pred gradnjo čimveč posodili.

Med tem je seveda ves čas potekalo redno dušnopastirsko delo, v tem letu pa tudi izredno. Od 17. do 24. marca 1963 je bil sveti misijon. 12. maja pa je zadnjičrat v baraki nadškof Pogačnik birmal 43 otrok.

Bilo je tudi vprašanje, kaj narediti z barako – kapelo, ki je do polovice stala na mestu bodoče cerkve. Če bi jo podrli za stalno, bi župnija za ves čas gradnje ostala brez božje službe. Mnogi so predlagali, da bi jo podrli in zopet postavili na drugem mestu. Župnik je menil, da to ne bi bilo mogoče, ker je baraka dotrajana, zbita in delno gnila. Predlagal je, da bi jo prepeljali, v kar pa Dražgošani niso verjeli. Da je premagal nezaupanje v tako možnost, je naprosil za sodelovanje tesarskega mojstra iz Smlednika. In res. 6. oktobra je bila baraka srečno prepeljana bolj proti cesti.

13. novembra so bili načrti izdelani in takoj drugi dan smo vložili prošnjo za gradbeno dovoljenje.

Tako je bilo vedno bolj pereče zelo težko vprašanje, kako zagotoviti denarna sredstva. Zadruga katoliških duhovnikov je ugodila prošnji in 30. oktobra 1963 odobrila potrebno posojilo. Občina pa je s svojim dopisom z dne 18. novembra sporočila, da ne prizna tega posojila Zadruge, ampak zahteva potrdilo banke. Posredovanje, da bi vendarle veljalo, ni bilo uspešno. Uspel je le dogovor z načelnikom gospodarskega oddelka občine, da ni treba v banko vložiti sredsteva za težaška dela in material. Zato je ing. Bertoncej napravil seznam že nabavljenega materiala in nekvalificiranih del v vrednosti 3.440.970.- din. To je vsoto delno znižalo, vendar pa je bilo kljub temu treba v banko vložiti veliko vsoto 11.600.000.- din. Začelo se je zbiranje posojil tudi po nekaterih župnijah in vlaganje v banko. Vsak posojilodajalec pa je izjavil, ali je pri morebitnem preverjanju oblasti

lahko imenovan ali pa ostane neimenovan.

Prva urgenca za izdajo gradbenega dovoljenja je bila razumljivo neuspešna. V upanju, da propaganda proti gradnji cerkve, ki je od zunaj prihajala v Dražgoše, ni uspela in da bodo Dražgošani res radodarni za svojo cerkev, je bilo 2. februarja 1964 oznanjeno, naj prihodnjo nedeljo prinesejo k maši svoje prispevke za novo cerkev, odločitev, koliko je kdo posodil ali daroval, pa bodo povedali pozneje in dobili potrdila o posojilu. Določeno nedeljo sta ključarja denar pobrala in prinesla župniku v Železnike. Upanje se je uresničilo. Ko je župnik denar uredil in ga 12. februarja 1964 vložil v banko, je bil zahtevani depozit dosežen.

Tedaj pa se je začelo zadnje dejanje priprav za gradnjo nove cerkve v Dražgošah, ki ga lahko imenujemo kar *»bitka za novo dražgoško cerkev«*.

Že isti dan – na pepelnico, 12. februarja 1964 – ko je bil vložen denar v banko, sta se popoldne pri župniku v Železnikih oglasila dva moža, ki sta šele na župnikovo vprašanje povedala, da sta iz TNZ. Najprej sta spraševala, kar sta sama dobro vedela, če res mislimo graditi cerkev v Dražgošah, če smo zbirali denar itd. Na tozadevno pritrditev sta izjavila, da so se pri tem dogajale nepravilnosti, da sta prišla zato, da bi te nepravilnosti lepo uredili. Seveda po njihovo. Trdila sta, da so bili ljudje prisiljeni, da je bilo zbiranje denarja zunaj cerkve. Izražala sta veliko dobrohotnost. Župnik seveda ni mogel potrditi kakih nepravilnosti, saj jih v resnici ni bilo. Tedaj je postal ton čisto drugačen in grozeč, da bodo to dokazali s pričami. Zahtevala sta tudi seznam tistih, ki so po njihovem darovali. Ko je župnik povedal, da teh seznamov sploh nima, sta grozila s preiskavo. Župnik jima je nato odgovoril, da to lahko storita, da pa ne bosta nič našla. Po vsem tem nista vedela, kaj storiti. Nekaj časa sta premišljevala, potem pa odšla z ne preveč prija-

znim zagotovilom, da bosta še prišla.

Drugi dan sta se res vrnila in s seboj pripeljala načelnika davčne uprave. Pogovor je potekal najprej podobno kot prejšnji dan. Najprej zahteva po priznanju napak, ki niso bile narejene pri zbiranju denarja in ponudba, da bi to lepo uredili. Potem pa zahteva po specifikaciji, koliko je bilo od zbranega denarja posojil in koliko darov. Župnik je lahko mirne duše izjavil, da tega niti sam ne ve, in zatrdil, da je velika večina posojil in prav malo darov. Na zahtevo, da izroči seznam tistih, ki so posodili oziroma darovali in koliko je kdo dal, je odgovoril, da takega seznama nima. Na ponovno grožnjo, da bi ga ob preiskavi dobili, je spet zatrdil, da bi bila preiskava neuspešna, da tistega, česar ni, ni mogoče dobiti. Na trditev, da bi seznam moral imeti in da bi ga zaradi pomanjkanja tega posojilodajalci lahko ogoljufali, je odgovoril, da kristjani verjamemo v poštenost in da zaupa ljudem. Na pripombo župnika, da davčna uprava šele ob koncu leta lahko razpravlja o dohodkih, je šef davčne uprave zatrdil, da ima tudi med letom pravico do revizije. Vsi pa so kazali veliko nejevoljo, ker niso prišli do nobenih števil. Na vprašanje, ali ključarji kaj vedo o tem in če tudi oni odgovarjajo za zbiranje sredstev za novo cerkev, je župnik izjavil, da za vse morebitne nepravilnosti vso odgovornost prevzema samo on. Na ponovno zahtevo, da izroči podatke o zbiranju sredstev, je župnik izročil duplikate 15 potrdil v skupnem znesku 4.800.000.-din o posojilu tistih posojilodajalcev, ki so dovolili objavo svojih imen, za druge pa je kategorično izjavil, da tega ne bo storil.

Iz zasliševanja je bilo mogoče razbrati, da hoče oblast na vsak način preprečiti zidavo cerkve. Na prvi način z dokazom, da je bilo pri zbiranju sredstev narejeno kaznivo dejanje – zbiranje zunaj cerkve ali prisila za dajanje posojil oziroma daril – z obsodbo župnika in zaplenbo denarja. To potrjuje tudi blokiranje de-

narja v banki, o čemer smo izvedeli pozneje. Ali na drugi način, da bi z davkom skoraj vsa denarna sredstva odvezli. Progresivna davčna lestvica je namreč določala za dohodek nad 10.000.000.- 75 odstotkov davka. Če bi zasliševalcem uspelo z zastraževanjem ali zvijačo dobiti kako pričo za tak prekršek, bi bil župnik obsojen in denar zaplenjen. Za neuresničenje zidave cerkve pa bi bil kriv samo župnik. Nadaljnji razvoj dogodkov je to predvidevanje potrdil in župniku povzročil morečo skrb in nekaj noči brez spanja, ko se je začelo zasliševanje v Dražgošah.

V petek se je zasliševalna ekipa pomnožila še za miličnika in šla v Dražgoše. Tam so se nastanili pri Urbanu in začeli z delom. Miličnik je vodil ljudi k Urbanu, drugi pa so tam zasliševali ne samo tiste, katerih potrdila o posojilu so imeli, ampak tudi druge. Drugi dan, v soboto, se je isto dogajalo v drugem delu vasi, pri Birtu. Po pripovedovanju zaslišancev je bil postopek pri vseh enak. Pripovedovali so jim, da so prišli v Dražgoše, da jih zaščitijo pred izkoriščanjem župnika, ki jih sili, da morajo dajati težko prisluženi denar za cerkev. Potem pa vprašanja, koliko je župnik zahteval od njih, ali so darovali ali posodili, kje so denar dali in podobno. Za vzorec naj bo navedeno zasliševanje Fr. L., kot ga je sam opisal. Miličnik ga je poklical, ko je »žlajfovec drsal«, to je odstranjeval lubje s celuloznega lesa in bil za tako delo tudi primerno oblečen. Preiskovalec mu je najprej povedal, da ga hočejo zaščititi pred župnikovim izkoriščanjem. Na vprašanje, koliko je za cerkev daroval, je L. povedal vsoto in zatrdil, da ga ni daroval, ampak posodil. Preiskovalec se je zgražal, da je njega, ki je tako revno oblečen in si tako težko kaj prisluži, župnik prisilil, da je toliko daroval za cerkev. L. je odgovoril, da ga ni nihče silil in da ni daroval, ampak posodil. Ko je preiskovalec ponovno hotel dobiti od njega izjavo, da dana vsota ni bilo posojilo, ampak dar, je L., vstal,

vzel klobuk in rekel: »*Nemcem sem enkrat povedal, pa so mi verjeli, vam pa že dvakrat, pa mi ne verjamete, zato se nimam več kaj pogovarjati.*« Preiskovalec ga je ustavil, naj počaka, da morajo vse zapisati. L. je počakal in povedal, da ne bo podpisal, če bodo napisali kaj takega, kar ni povedal.

Zasliševanja pa s tem še ni bilo konec. Zasliševanje se je še kar nadaljevalo. Ljudi so klicali na postajo milice v Železnike. Nekatere kar iz tovarne. Po mladega gospodarja Fr. K., ki se ni bal priznati velikega posojila za cerkev, je prišel miličnik na dom. Ko ga je vodil od doma, so otroci jokali za njim, on pa je rekel, da so tako z njimi delali Nemci. Ključarja pa sta morala na zaslišanje celo v Kranj.

Obiska organov za notranje zadeve so bili deležni tudi vsi župniki, ki so kaj posodili za gradnjo cerkve.

28. februarja je bil obiska organov TNZ in načelnika davčne uprave spet deležen župnik. Od njega so zahtevali, naj točno pove, koliko je bilo posojil in koliko darov. Župnik je odvrnil, da morajo oni bolje vedeti kakor on. Saj so oni zasliševali ljudi in to ugotavljali, on pa da ni bil nič v Dražgošah in tega še ni ugotavljal. Vodja ekipe je s »*To vemo*« potrdil. Župnik pa v Dražgoše ni šel, čeprav je bil na vrsti za nedeljsko mašo, da ga ne bi obdolžili še za kakšno versko hujskanje. Končno so obiskovalci zahtevali, da davčni upravi predloži poročilo, koliko je posojil in koliko darov. Zato je bilo v nedeljo 1. marca v baraki ugotavljanje, koliko je kdo posodil in koliko daroval. Ugotovljeno je bilo, da so velika večina posojila in malo darov. Tako poročilo je bilo čez par dni poslano na davčno upravo.

Tedaj je pa Dražgošane minilo potrpljenje. Samoiniciativno se je zbrala delegacija faranov: Andrej Marenk, Silvester Lotrič, Franc Kavčič, Matevž Šolar, Janko Jelenc, Janko Pintar, Ivanka Marenk, Franc Lotrič, Marjan Jelenc, Peter Habjan in Mara Jelenc. Šli so v Ljub-

ljano z zahtevo, da se mora to strahovanje in zasliševanje končati. Šli so najprej do škofa, ki jim je povedal, da glede tega ne more nič storiti, da bi morda lahko kaj storila Verska komisija. Odšli so tja. Ko je tajnik zagledal tako veliko delegacijo, je prizadeto izjavil, da je to nezaslišano in da se s tako delegacijo ne bo pogovarjal. Sprejel je le dva člana. Ko so mu poročali o zasliševanjih, se je navidezno čudil, da bi bilo kaj takega mogoče. Na zahtevo, da gre z njimi v Škofjo Loko in tam posreduje, se je izgovarjal, da sedaj nima časa in da bo to storil pozneje. Delegacija se je še ustavila pri znani pogumni advokatinji Ljubi Prener in jo povabila s seboj. V Škofji Loki sta šla z advokatinjo do župana le dva delegata, drugi pa so čakali zunaj. Tedaj se je pripeljal tajnik Verske komisije in bil zelo presenečen, ko je tam zagledal delegacijo, ki ji je malo prej govoril, da nima časa. Na povabilo, da gredo sedaj lahko z njim k županu, so mu odgovorili, da imajo tam že zastopnike. Po obisku pri županu, ki je obljubljal rešitev zadeve, je advokatinja rekla, da jo zanima, kako je na milici in odšla tja. Tam pa je naletela na zasliševanje nekega Dražgošana. Zasliševalca je opozorila, da je bil pri zasliševanju preglasen in da je denar v banki nezakonito blokiran. Preiskovalec pa jo je odpravil, češ, da tam nima kaj iskati. Denar pa je bil drugi dan deblokiran.

Dražgošani so se z advokatinjo oglasili še pri župniku in mu sporočili, da so za pomoč naprosili advokatinjo. Župnik je odgovoril, da bo pomoč rad sprejel, če bo potrebna, da pa so bila dozdaj samo pozvedovanja in še nobene obtožnice.

12. marca pa je bil župnik pozvan na zaslišanje na postajo milice v Železnikih. Tudi to zasliševanje je bilo najprej zelo dobrohotno, potem pa zelo resno. Glavni član TNZ je govoril, da bi župnika lahko klicali v Kranj, pa so vendar oni prišli v Železnike, da bi radi zadevo lepo uredili itd. Potrebno pa je, da župnik prizna nepravilnosti. Kazal je dve zajetni mapi

zapisnikov in trdil, da so v njih izjave Dražgošanov, ki te nepravilnosti potrjujejo. Župnik ga je vprašal, zakaj ga potem zaslišujejo in izsiljujejo priznanje dejanj, ki jih ni storil, in zatrdil, da zaslišani tega gotovo niso izjavili. Na zastavljeno vprašanje župniku, ali trdi, da so Dražgošani lagali, je odgovoril, da ni govoril resnice, kdor je res kaj takega izjavil, česar pa on ne verjame. Drugi preiskovalec je še posebej silil, naj prizna, da zbrani denar niso posojila, ampak darovi. Župnik mu je odgovoril, da ga zavaja v kriminal. Na njegov začuden pogled mu je razložil, da bi bil res kriminal, če bi posojila spreminjal v darove in posojilodajalce tako oškodoval. Po tej razlagi je glavni rekel drugemu: »*Molči, Pavle!*«

Ko ta »dobrohotnost« ni uspela, je glavni v drugačnem tonu povedal, da mora župnika zaslišati. Poklical je komandirja milice, ki se je kot zapisnikar usedel za pisalni stroj in začelo se je dolgotrajno zasliševanje, ki je trajalo od 9.30 do 14. ure. Začelo se je z osebnimi podatki; ime, priimek, starši... Potem pa so sledila vsa mogoča silno podrobna, pomembna in še bolj nepomembna vprašanja. Do vseh podrobnosti je bil premlet ves potek prizadevanj za gradnjo nove cerkve, posebej še glede zbiranja denarja, ob stalnih zahtevah po priznanju nepravilnosti. Za primer, kakšne nepomembne malenkosti so prišle na vrsto, naj bo navedeno vprašanje: *ali so dajali v kuvertah ali brez kuvert*.

Odgovore je glavni narekoval zapisnikarju. Proti koncu tega zasliševanja je napravil zasliševalce še poskus, da bi izsilil priznanje nepravilnosti. Potvoril je župnikovo izjavo in narekoval zapisnikarju, da obtoženec prizna, da je denar sprejemal tudi zunaj cerkve. Župnik pa je odločno izjavil, da tega ni rekel.

Zasliševalce je zelo glasno rekel: »*Pa ste rekel. Zato pa imam pričo.*« Župnik pa je odločno odgovoril: »*Tega nisem rekel. Zato tudi jaz zahtevam pričo, da mojih izjav ne boste potvarjali, ali pa ne*

odgovarjam več.« Po tem poskusu grobega izsiljevanja pa je v pomirjevalnem tonu narekoval pravilno izjavo. V nadaljevanju je pri vsakem stavku, ki ga je narekoval, ironično vprašal: »Ali je tako prav?« Ko je bilo zasliševanje končano, je glavni gledal zapisnik, ki ni bil po njegovi volji, in pikro izjavil, da je »čuden zapisnik«. Župnik pa je odvrnil, da za tako zasliševanje boljši pač biti ne more. Po podpisu zapisnika je župnik na vprašanje, če ima kakšno pripombo na njihov postopke, odvrnil, da ni bilo pravilno njihovo izsiljevanje nenarejenega prekrška, da pa drugače nima kake pripombe. To vprašanje je bilo verjetno zastavljeno zato, ker je bilo v bližnji in daljni okolici veliko govorjenja, kaj oblast počenja z Dražgošani in župnikom.

Med tem je župnik parkrat neuspešno urgiral pri Republiškem gradbenem inšpektorju za izdajo gradbenega dovoljenja. Pri tretjem posredovanju pa je ta vidno zadovoljen rekel: »Jaz sem svoje naredil«. Trenutni žarek upanja, da je dano dovoljenje, pa je takoj pokopala njegova nadaljna izjava, da je zadevo izročil sekretarju za gospodarstvo LRS. Seveda je takoj sledila župnikova intervencija na tem sekretariatu. Sekretarja ni bilo, tajnica pa je povedala, da ima sekretar vlogo na mizi in župnika povabila, naj kar večkrat pride vprašat. Postalo pa je jasno, da dovoljenja ne bo, dokler zadeva ne bo razčiščena na TNZ.

Na Verski komisiji je posredoval tudi nadškof. Po njegovem dogovoru in priporočilu Verske komisije je župnik 3. aprila napravil ponovno prošnjo za odpust vseh davkov od sredstev za gradnjo nove cerkve.

10. aprila 1964 pa je bil župnik spet zaslišan v Kranju. Tudi to zaslišanje je v začetku potekalo v istem tonu: zahteva po priznanju namišljenih napak in ponudba, vse lepo urediti. Ko pa župnik seveda na to ni mogel pristati, je glavni rekel: »Potem vas pa moram zaslišati po

258. členu kazenskega zakonika. Na vprašanje župnika: »Kaj je pa že spet to?« je glavni zajedljivo odgovoril: »Vi ste inteligent in morate zakonik poznati.« Župnik mu je na to odgovoril, da še poklicnim juristom ni treba poznati, o čem govorijo posamezni členi zakonika. Glavni je župniku ponudil kazenski zakonik, iz katerega je ta spoznal, da citirani člen nosi naslov »Goljufija«. Takoj je seveda izjavil, da ni bilo nobene goljufije. Glavni pa je samozvestno odgovoril: »Vi tako pravite, mi pa vemo, da je bila goljufija, saj smo se posvetovali s pravniki.« Potem je povedal, da vidijo goljufijo v tem, da je župnik zbral tako veliko vsoto posojil, ki je ne bo mogel vrniti in bo tako ljudi ogoljufal. Župnik je odvrnil, da ni bilo goljufije, da je denar v banki in ga na vsako zahtevo lahko vsak čas vrne. Glavni je potem trdil, da denarja ne bo mogel vračati, ko bo porabljen pri zidavi cerkve. Župnik je odgovoril, da so vsi upniki za to vedeli in niso bili prevarani, da gotovo ne bodo vsi naenkrat zahtevali vračila, da pa bo vsak dobil, če bo zahteval. Glavni je trdil, da župnik ne bo imel nobenih virov, od koder bi dobil ta sredstva. Župnik pa je naštel vir, od kod bodo sredstva. Kot prvi vir je navedel redne darove vernikov. Na ta vir sredstev je glavni ugovarjal, češ, da je za prejšnje leto župnik prikazal samo par sto tisoč dohodkov. Župnik pa mu je razložil, da verniki niso dali več, ker ni bilo potrebe, ko pa bo potrebno, bodo pa tudi več prispevali. Kot drugih vir za vračanje posojil pa je navedel odškodnino za vojno škodo. Takrat so bili namreč ravno meddržavni razgovori o plačilu vojne škode. Drugi zasliševalec pa je tedaj zatrdil, da cerkev ne bo dobila te odškodnine, da je več drugih važnih potreb. Župnik pa mu je na to izjavo zatrdil, da bi bila to velika krivica, če odškodnine ne bi dobili oškodovanci, ampak drugi. Kot tretji vir pa bi prišla v skrajnem slučaju prodaja umetnin – zlatih oltarjev, kar pa gotovo ne bo

potrebno. Glavni pa je ugotovil, da to ni dovoljeno.

Razumljivo je, da tudi po dolgem študiranju ni bilo mogoče najti nobenih dokazov za kaznivo dejanje goljufije. Tako je bilo šele 11. januarja 1965 izdano obvestilo župniku, da je kazenski postopek glede goljufije ustavljen.

Da bi spravili zadevo z mrtve točke, sta 22. aprila posredovala pri republiškem sekretarju tudi ključarja in dobila zagotovilo, da bo zadeva rešena. 5. maja republiški sekretariat zahteva specifikacijo posojil in daril, ki mu je bila tudi poslana.

Odločilni razgovor pa je bil 5. maja 1964 na TNZ v Kranju. Župnika so, verjetno za mehčanje živcev, pustili čakati eno uro na hodniku. Mimo njega so hodili sem in tja, ga ogledovali ter prenašali kable in aparate. Pri razgovoru sta sodelovala še dva člana TNZ iz Ljubljane, ki sta tudi vodila razgovor. Glavni je takoj v začetku povedal: *»Mi vemo, kako je s to zadevo, in tudi vi veste. To moramo sedaj rešiti. To pa lahko rešimo z dogovorom ali pa politično. Kako se to rešuje politično, pa tudi veste.«* Župnik je na to izjavo zatrdil, da zapleta ni želel in da je vedno pripravljen za pošten dogovor. Nato je glavni zelo resno izjavil, da ne morejo sprejeti tega, da bi bilo toliko posojil. Nastal je kritični trenutek... Po nekajminutnem molku je župnik ponudil rešitev. Izjavil je pripravljenost, da prosi posojilodajalce, da bi posojila spremenili v darove. Odgovor na to ponudbo je bil: *»Storite to,«* izrečen z nekakšnim olajšanjem. Na vprašanje, če to lahko stori tudi zunaj cerkve, ni dobil pravega odgovora, ampak pripombo: *»To boste že uredili, saj ste dovolj zvit.«* Dodal pa je zahtevo, da popravljen seznam posojil in daril pošlje TNZ in davčni upravi. Župnik je nato izjavil, da teh darov ne bo dal za davke, ampak jih bo vrnil darovalcem, ker ljudje niso dajali za davke, ampak za cerkev. Dobil je odgovor, naj tega ne stori, da se bo že dobila kaka rešitev. Župnik je odgovoril,

da je ne vidi, ker je bila prva prošnja za neobdavčenje odbita. Glavni mu je odvrnil, da bi bila ponovna prošnja lahko pozitivno rešena in namignil, kje iskati rešitev. *»Vi imate škofa, mi imamo versko komisijo.«* S tem se je razgovor tudi končal. Le eden izmed članov je še izrekel grožnjo: *»To nam boste še plačali.«* Ta se je kasneje tudi uresničila – z zaporom. Spor zaradi križa pri cerkvenih pogrebi v Železnikih je bil lep povod; pravi vzrok pa je bila dobljena *»bitka za dražgoško cerkev«*.

Potem je župnik o vsem poročal nadškofu in obiskal tajnika Verske komisije. Ta se je čudil zahtevi TNZ, da se morajo posojila spremeniti v darove in izjavil, da ni upravičena. Glede posredovanja, da ne bi bilo obdavčenja, pa je zatrdil, da popolne oprostitve davkov ne bo. Zagotavljal pa je, da bodo davki samo simbolični. To pa se ni uresničilo. Davek je bil res manjši, vendar še precejšen.

V nedeljo, 10. maja 1964 so Dražgošani sprejeli nasvet in nekaj posojil spremenili v darove. To se je seveda naznanilo v cerkvi – baraki. Nov seznam posojil in darov pa je bil v torek poslan na TNZ in Davčno upravo.

Po tem razpletu je bilo že kar skoraj gotovo, da se bo gradnja nove cerkve v Dražgošah uresničila. Priprave so se pospešeno nadaljevale.

Gradbeni inšpekciji so bila poslana nekatera dopolnila k načrtom, npr. potrební koeficient. Načelniku gospodarstva je bilo 21. maja poslano poročilo o materialu in težaških delih, ki so veljala kot zagotovilo sredstev zunaj banke, in 30. junija še podrobnejša analiza. Tudi zahtevano potrdilo banke, da bo naložen denar izplačevala samo za gradnjo cerkve, je bilo dostavljeno.

Arhitekt Bitenc je 19. julija določil lego cerkve. Dražgošani, ki so prej sekali les in mleli pesek, so 22. julija začeli z izravnavanjem zemljišča, kjer bo stala cerkev. Tedaj je bil prestavljen tudi zvonik. V juliju so tesarji pripravljali les za ostrešje in za strop v cerkvi. Les za

ostrešje so darovali vaščani »Pri cerkvi«, les za strop pa je bil iz cerkvenega gozda.

Pri gradnji cerkve sta zelo požrtvovalno sodelovala ključarja Andrej Marenk, »Pikc«, in Silvester Lotrič, »Markon«, posebno prvi, katerega je Bog prav gotovo prav za to delo ohranil pri življenju. Na dan, ko so Nemci klicali može in fante k cerkvi, je on stregel Nemcem z žganjem in kruhom. Ti so mu svetovali, da mu ni treba iti k cerkvi. To ga je rešilo smrti. Bil pa je odpeljan v koncentracijsko taborišče, ki ga je preživel in se peš vrnil domov.

Med tem je bil župnik 3. julija povabljen k sodniku za prekrške, ki ga je zasliševal o tistih dozdavnih prekrških, za katere ni imel nobenih dokazov in od župnika seveda ni dobil priznanja. Tega sodnik tudi ni dobil pri ponovnem zaslišanju 17. julija 1964.

23. julija 1964 pa je prišlo tako težko pričakovano gradbeno dovoljenje, izdano 17. julija. Z gradbenim podjetjem Tehnik iz Škofje Loke je sledil 29. julija dogovor o gradnji cerkve, 13. avgusta pregled pogodbe in potem podpis. Nadzorstvo pa je prevzel ing. Bertoncely preko Stanovanjskega sklada. 7. septembra pa je bil z ing. Bitencem in Bertoncelyem sklenjen dogovor o gradbeni spremembi prostora pod cerkvijo.

Po uradnem zakoličenju 4. avgusta in predhodnih pripravah, se je 11. septembra delo pri cerkvi začelo. Izvajalec je predvidel, da bo do srede oktobra že zgrajena plošča nad spodnjimi prostori. Zato so stekle tudi priprave za blagoslov temeljnega kamna.

Za blagoslov je bil določen 18. oktober. Ing. Bitenc je napravil načrt za temeljni kamen, prof. Maks Miklavčič pa je v sodelovanju s prof. Šolarjem sestavil listino, ki bo vložena v temeljni kamen. V začetku oktobra pa je bilo več deževnih dni, ki so ovirali delo. Zato do 18. oktobra ni bila zalita plošča nad spodnjimi prostori. Položeni so bili samo

armatura in opečni kvadri. Vendar to slovesnosti ni nič motilo.

Dan blagoslova temeljnega kamna prve nove cerkve po vojni v nedeljo, 18. oktobra 1964, je bil v vsakem pogledu res lep dan. Bilo je zelo lepo vreme, bil je zelo velik obisk domačinov in okoličanov, ki so lepo napolnili prostor na hribu nad bodočo cerkvijo in s pevskim zborom lepo sodelovali pri bogoslužju. Okrog stolnega prošta dr. Stanislava Leniča, ki je namesto nadškofa, odsotnega zaradi koncila v Rimu, blagoslovil temeljni kamen, se je zbralo veliko duhovnikov.

Gospod prošt je imel čudovito pridigo, v kateri je veselje ob tem blagoslovu temeljnega kamna primerjal z veseljem, ki so ga izražali Judje ob posvetitvi templja, ki so ga na razvalinah prejšnjega zgradili po vrnitvi iz suženjstva. Potem je profesor dr. Maks Miklavčič prebral spominsko listino, napisano na pergament:

*V letu gospodovem 1964,
ko je drugo leto vladal Cerkev papež
Pavel VI., ko je drugo leto vodil
ljublansko nadškofijo dr. Jožef
Pogačnik, ko je tretje leto zasedal v
Rimu II. Vatikanski cerkveni zbor,
povemo rajnim v spomin, živim v
opomin:*

Pred 22 leti je zagrabil Dražgoše vojni vihar: vanj je vdrl sovražnik, postrelil moške, razgalil žene in otroke v druge kraje, vas oplenil in požgal, nato pa še vsak dom iz temeljev razstrelil, nazadnje tudi farno cerkev sv. Lucije – prav tristo let po njenem posvečenju.

Po vojni se je večina družin vrnila na uničene domove. Z zeleno voljo, neutrudnim delom in zvesto medsebojno pomočjo so si z zaupanjem v Boga sezi-dali nove domove in uredili življenje. Odkar domovi spet stoje, žele Dražgošani, da dobi tudi njihova fara primeren skupni dom v novi cerkvi. Ta naj priča o neomajni veri v troedinega Boga in Mater Marijo in iz katere so zajemali

moč prejšnji rodovi in jo želi zajemati novi rod, zvest materi sv. Cerkvi. Če je stala stara cerkev, posvečena zavetnici sv. Luciji, nad hišami pod goro, naj bo nova cerkev sredi med njimi, da bo tako središče skupnega življenja. V njej naj se zbira novi rod k daritvam in molitvam, da ga bo v častnem življenju, trpljenju in delu hranila za večno življenje, krepila zvestobo v družinah in budila nesebično ljubezen – da se nikoli več ne ponove grozote preteklosti.

Složna skupna volja je postala dejanje po živem prizadevanju in požrtvovalnosti faranov, ki jih je vodil župn. upravitelj Maks Ocepek, hkrati še dušni pastir Železnikov in Zalega loga. Tako je po načrtu, ki sta ga izdelala ing. arh. Tone Bitenc in Tone Mlakar, po oblastni odobritvi stavbno podjetje Tehnik iz Škofje Loke opravilo začetna dela.

V nedeljo 18. oktobra je blagoslovil temeljni kamen gospod generalni vikar in stolni prošt dr. Stanislav Lenič, namesto nadškofa Pogačnika, odsotnega zaradi koncila v Rimu, ob slovesni asistenci duhovnikov in v pričo farnega občestva – s prisrčnimi spomini na drage rajne in z najlepšimi željami za vse žive in prihodnje rodove. Da se zacelijo rane sovraštva, naj se iz te cerkve razlivata v vsa srca LJUBEZEN IN MIR.

*V Dražgošah, na praznik sv. Luka,
v letu gospodovem 1964.*

Ko je bila listnina podpisana in vložena v temeljni kamen, je g. prošt kamen blagoslovil in vzdal. Ob koncu maše je vsem prav iz srca privrela zahvalna pesem.

Po blagoslovitvi temeljnega kamna so se dela nadaljevala. Ker so delo ovirali dež in železokrivci, je bila plošča zabetonirana šele 29. oktobra. Začetek zidanja cerkvenih sten je bil 4. novembra, začetek zidanja in betoniranja zahtevne stene za oltarjem pa 20. novembra. Delo tudi pozimi ni prenehalo, se je pa malo upočasnilo. Vendar sta bili do 11. januarja že betonirani plošči nad oltarjem

in korom z obema nosilcema, da so že lahko položili stropnike in ostrešje. To je bilo postavljeno do svečnice. Po svečnici pa je bila cerkev pokrita.

Ko je bila cerkev pod streho, se je delo na gradbišču za nekaj časa prekinilo. Tekli pa so dogovori za gradnjo zvonika in dogovori s izvajalci nadaljnjih del v lastni režiji.

28. maja 1965 pa je gradbišče spet oživel. Začela se je gradnja zvonika, ki je rasel od prve etaže (7. junija) do četrte etaže (24. julija). Čeprav je bil začetek gradnje zvonika poznejši kot cerkve, je začel zvonik služiti svojemu namenu prej kot cerkev. Iz provizoričnega zvonika se je zadnjikrat oglasil zvon ob sedmih 25. septembra. Drugi dan pa sta zvonova že visela v novem zvoniku. Tako je bila – kot upamo – za vedno končana njuna pot iz stare cerkve na Rudno, na Češnjico k Novaku in nazaj v Dražgoše v zasilni zvonik in sedaj na stalno mesto.

Tudi cerkev se je pripravljala, da bo služila svojemu namenu. Opravljeno je bilo ometavanje cerkve zunaj in znotraj. Da bi bila cerkev zavarovana pred strelo, je bil do 22. oktobra napeljan strelovod in s posebnimi meritvami (5. novembra) tudi preizkušen. Pred decembrom je bila vgrajena tudi električna napeljava. 17. decembra so bila tudi že montirana glavna vrata.

Ko je pred koncem leta 1965 podjetje Tehnik opravilo vsa pogodbeno dela, se je 23. decembra sešla Komisija za finančni prevzem cerkve in zvonika. Pri pregledu je ugotovila, da so dela kvalitetno izvedena v skladu s tehnično dokumentacijo. Pomanjkljivost pa je odpadli omet, ki ga bo izvajalec popravil.

V letu 1966 so se nadaljevale priprave načrtov za opremo cerkve in njih izvedbo. Že v januarju (29. 1.) je Kregar napravil načrte za dve albi, koretelj in ministrantske obleke, potem pa takoj skice za barvna okna.

Pričakovanih inšpekcij oblasti pri gradnji cerkve ni bilo, pač pa je Davčna uprava to budno spremljala in pošiljala

predpise davkov in opomine, saj neupravičenih davkov ni bilo mogoče plačevati. Tako je bil že prejšnje leto (6. 10. 1965) opomin za 963.395 din. To leto (25. 4.) pa je Davčna uprava poslala še odločbo o predpisu 1.625 din davka na darilo 1.000 USD, ki ga je po nadškofovem posredovanju za gradnjo cerkve župniku poslal mednarodni Karitas. Škof Lenič je na vprašanje župnika, ali je upravičena obdavčitev, odgovoril, da ne, ker je denar poslan osebi in ne pravni osebi. Davku so zavezane samo pravne osebe. V tem smislu je bila vložena (9. 5.) pritožba. 18. maja pa je Republiški sekretariat za finance SRS pritožbo zavrnil z utemeljitvijo: *»Pritožba ni utemeljena. Iz ugotovitve odmernega organa je razvidno, da je bil darovani znesek namenjen in porabljen za zidavo cerkve v Dražgošah, česar se v pritožbi niti ne osporava. Zato je odmerni organ upravičeno štel, da gre za darilo župni cerkvi v Dražgošah in od tega darila odmeril davek, ki so ga dolžne plačati zasebne pravne osebe, ki dobe iz tujine darila v denarju.«*

V tem letu je dobila cerkev veliko umetnino – veliki barvni okni. Slikar Stane Kregar je po odobrenih skicah izdelal natančen načrt. Za izvedbo tega dela je bilo veliko dogovorov s podjetjem »Staklo« iz Zagreba. Po številnih in uspešnih dogovorih in pravilni izdelavi so bila okna 22. avgusta vstavljena v železno ogrodje, ki ga je izdelal »Dom Oprema«.

Tako se je približal vesel in lep dan, 16. oktober 1966, ko je nadškof dr. Jožef Pogačnik novo cerkev blagoslovil ob veliki udeležbi duhovnikov, faranov in drugih. Z nadškofovo prvo sveto mašo v novi cerkvi je ta začela služiti svojemu namenu.

Ob tej selitvi iz barake v cerkev so bili ključar Andrej in mnogi požrtvovalni Dražgošani rešeni nepotrebne skrbi. Kmalu potem, ko je začel rasti zgornji del cerkve, je namreč ključar potožil, da nima več pravega veselja delati pri cer-

kvi, ker bo cerkev premajhna, celo manjša kot baraka, da tudi kaplan tako pravi. Zagotovilo, da bo cerkev za župnijo primerna in dovolj velika, ga očitno ni prepričalo. Pred prenosom klopi iz barake v cerkev je izjavil: *»Pa pogledjmo, koliko klopi bomo spravili v cerkev.«* Ko so bile prenesene vse klopi in je ostalo še veliko prostora za pomožne klopi, pa je izjavil: *»Pa nisem mislil, da je tako velika.«* S položitvijo tlaka v lopi zgoraj in spodaj je bilo delo za to leto končano.

V letu 1967 se je opremljanje cerkve nadaljevalo. Največja pridobitev tega leta je bila gotovo dragocena umetniška freska slikarja Staneta Kregarja. Prvotno študijo, narejeno 3. aprila, je na pripombo župnika, da sta na freski dva Jezusa, prizor v Emavsu spremenil tako, da ni bil več Jezus z učencema, ampak prizor, ko je izginil učencema izpred oči. Po nadškofijski odobritvi je v tednu po 2. avgustu fresko naslikal. Otroci so njegovo hitro delo opazovali in tudi presojali. Ko je naslikal simbol evangelista Luka, je Nada doma povedala, da je naslikal vola, ki zna brati.

Sredi leta je bila cerkev pobeljena. Podjetje Tlak iz Šentvida je položilo keramični in marmorni tlak v ladji. Anže Černe, tudi iz Šentvida, pa je izdelal in postavil lamberijo za posvetilne križe in križev pot, spovednico in zakristijski omari.

V juliju je bil župnikov srebrni mašniški jubilej. Verniki so mu pri nedeljski božji službi izrekli čestitke in zahvalo za duhovno in gospodarsko skrb v župniji. Med tednom pa je župnik s sošolci in škofom Leničem opravil zahvalno božjo službo.

Proti koncu leta je cerkev dobila glavno cerkveno opremo. Kamnosek Vodnik je v prezbiteriju položil marmorni tlak bele barve, na tem tlaku pa oltar, podstavek s tabernakljem ter podstavek za svečnike ob oltarju in za krstno svečo. Vsi ti deli iz črnega marmorja zelo lepo odsevajo na belem tlaku. Na stojala

je potem pasar Pirnat namestil kovinske dele.

Tudi v letu 1968 delo pri cerkvi še ni bilo končano. V aprilu je mizar Černe montiral lamberijo pod fresko in sedeže. Cerkvi je še manjkalo nekaj opreme, vendar je bila že dovolj opremljena za posvetitev.

Za posvetitev je bila določena binkoštna nedelja, 2. junija 1968. Za župnijo je bil ta binkoštni popoldan res lep in pomemben. Nadškof dr. Jožef Pogačnik je ob udeležbi več duhovnikov in množice vernega ljudstva posvetil prvo po vojni zgrajeno cerkev in oltar. Nadškof je v pridigi izrekel zahvalo vsem, ki so pomagali pri gradnji cerkve, razložil pomen cerkve in vspodbujal k ljubezni do cerkve in h krščanskemu življenju.

V kroniki leta 1968 lahko omenimo še dve stvari. 19. novembra sta po pogodbi tudi uradno darovali cerkvi nekaj zemljišča Amalija Šmid in Antonija Jelenc, da je bilo zemljišče zaokroženo. Slikar Kregar pa je izdelal križev pot.

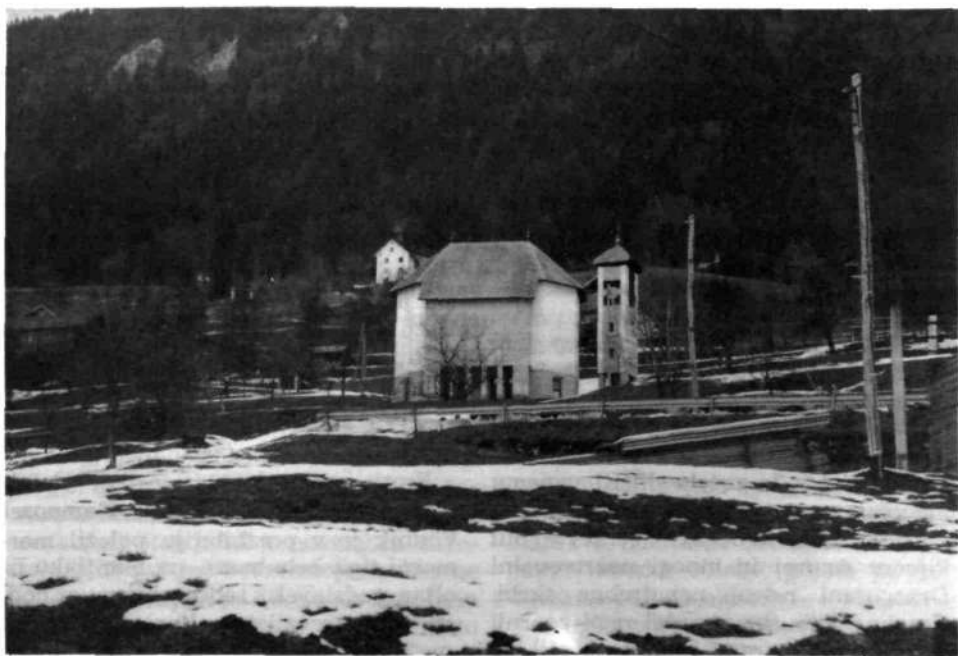
Vsa leta so se verniki radi udeleževali romanj. Obiskali so veliko domačih božjih poti, pa tudi več tujih. Tega leta (1968) se je več romarjev udeležilo vseh slovenskega romanja v Lurd.

Leta 1969 je bilo nekaj premora pri delu, ne pa pri dogovorih o dodatni opreми cerkve in ureditvi okolice ter izdelavi teh načrtov. V maju je bila izvedena obdelava betona na koru in nad prezbiterijem: ta je ostal neometan in samo pobarvan z betonu podobno barvo.

Ni pa mirovala Davčna uprava. Zahtevala je obračun o gradnji cerkve. Primeren obračun ji je bil tudi poslan.

Seveda tudi versko življenje ni počivalo. Poleg vsega rednega verskega udejstvovanja naj omenimo, da je bila 13. julija prva birma v novi cerkvi. Škof dr. Stanislav Lenič je birmal 24 birmancev.

Leto 1970 je bilo obeleženo z manjšimi pridobitvami, kot so pozlatitev keliha in monštrance ter nov plašč. Večja pridobitev pa sta bila lestenca, ki naj bi dajala

Nova cerkev v Dražgošah (Foto Franc Podnar)

svetlobo in ustvarjala lepo vzdušje pri bogoslužju. Izdelal ju je, kot vsa druga pasarska dela, pasar Pirnat iz Ljubljane. Blagoslovil pa jih je škof Stane Lenič ob priložnosti, ko je bila 8. septembra kome-moracija za prof. Jakobom Šolarjem, ki je ves čas zavzeto spremljal prizadevanja za cerkev. 29. oktobra je bil pred cerkvijo narejen še oporni zid s stopnicami v zvonik.

Ves čas po zgraditvi cerkve je prihajalo v Dražgoše veliko romarjev in obiskovalcev. Tako so 10. oktobra prišle z Brezovice sestre z mladino, ki je pred cerkvijo pripravila lep program.

Leto 1971 pa je bilo okronano z zadnjimi pridobitvami in dopolnitvami. V cerkvi je bil na levi strani postavljen krstilnik, na desni pa majhen oltarček. Nad krstilnikom potem dvodelna slika Jezusovega krsta, nad oltarčkom pa prav tako dvodelna slika Fatimske Matere božje, kateri je bila že od začetka priporočena gradnja cerkve. Ta slika naj bi bila izraz zahvale in priprošnje za njeno varstvo v bodoče. Blagoslov slik je bil 6. junija. Opravil pa ga je sam slikar Stane Kregar.

Zadnja večja pridobitev pa so bile nove orgle. Stare dražgoške orgle so bile po vojni iz Kranja prestavljene v Železnike. Za novo cerkev po velikosti niso bile primerne, pa tudi še enkratno predstavljanje bi bilo tvegano. Zato jih je župnija Železniki odkupila. Za nove orgle je že prejšnje leto (29. novembra) napravil dispozicijo Matija Tomc. Po malo spremenjeni dispoziciji pa jih je izdelal in postavil orglarski mojster Franc Jenko iz Šentvida.

Orgle je 8. septembra blagoslovil škof Lenič. Ob tej priložnosti je blagoslovil tudi spomenik padlim Dražgošanom pred cerkvijo. Malo pred tem so bila namreč opravljena tudi zaključna dela pred vhodom v cerkev: stopnišče s podstavkom, na katerega je kamnosek Vodnik postavil ta spomenik padlim dražgoškim žrtvam s pomembnim napisom MRTVIM V SPOMIN ŽIVIM V OPOMIN,

ter z imeni vseh žrtev. Zakaj? Tem žrtvam, ki so padle po nespameti partizanov in krutosti okupatorja, še ni bil postavljen noben spomenik. Zato je gotovo prav, da je poleg spomina na freski v notranjosti cerkve tudi zunaj cerkve spomenik z njihovimi imeni. Pred božičem pa so bili postavljeni še krstilnik in oba oltarčka.

Tako je bila dokončana prva po vojni sezidana nova cerkev. Zanj velja, da je to čudovit, res sakralni prostor, ki dviga človeka k Bogu. Po splošnem mnenju pa je tudi najlepše skupno umetniško delo arh. Toneta Bitenca in slikarja Staneta Kregarja. Vsa stavba in vsa oprema je narejena po načrtih ing. arh. Toneta Bitenca, vsa slikarska dela pa izredno lepo delo slikarja Staneta Kregarja.

Naj sledi kratek opis te umetnine. Terenu prilagojena cerkev ima tudi spodnje prostore. Osrednji prostor je mala dvorana, v kateri je Pengovov kip Matere božje in na omet narejene slike. Na levi strani je veroučna soba, na desni še mala sobica in sanitarije.

Cerkveno stavbo je arhitekt že oblikoval po navodilu prav tedaj od drugega Vatikanskega cerkvenega zbora izdane Konstitucije o bogoslužju, ki priporoča, naj bo cerkveni prostor tako oblikovan, da so verniki čim bližje oltarju. Zgornji glavni cerkveni prostor (ladja) je pravokotnik s prisekanimi vogali. Ta prostor, vse na voljo občestvu, ne gre v dolžino, ampak v širino. Prednja daljša stena na sredini ni pozidana, da se tako na sredini ta prostor razširi v prezbiterij, pod kate-reim je spodnja lopa. Nazaj pomaknjena nekoliko krajša stena pa tako nudi prostor za fresko. Nastali stranski odprtini pa nudita prostor za velika barvna okna. Tudi zadnja stena ni cela, ker je pred njo spodaj na desni strani vhoda zakristija, na levi pa shramba in spovednica, zgoraj pa kor. Nad prezbitერიem in korom je betonska plošča, nad ladjo pa lesen strop, oblikovan po vzoru stropov v starih lesenih hišah. Lesena je tudi obloga spodnjega dela vse zadnje polo-

vice cerkve. V to leseno oblogo so lepo vgrajeni sprednja stran spovednice in zakristijske omare, pa tudi križev pot in marmorne plošče s posvetilnimi križi. Harmonično je ta obloga podaljšana v korno ograjo. Na koru pa je v istem slogu izdelana omara za orgle. Na vsaki strani cerkve so svojevrstna, ne velika kvadratna okna, ki dajejo zadostno svetlobo.

Tlak v ladji je keramičen, v prezbitेरiju pa iz belega marmorja. Na tej beli podlagi lepo pride do izraza oprema iz črnega marmorja: oltar, v steno vdolan tabernakelj, ambon in svečnika s kovinskimi nastavki. Krstilnik pa je iz rdečkastega hotaveljskega marmorja. Opremo pa dopolnjujeta še dva velika lestenca in luči pod križevim potom.

Slikarska dela slikarja Staneta Kregarja pa naj bodo opisana tako kot so nastajala z njegovo razlago.

Lepi barvni okni nista poučni, pač pa sta učinkovita govorica barv. Vendar imata tudi bogato vsebino. Levo, temnejše, predstavlja Jezusovo zadnjo večerjo in njegovo trpljenje, desno, svetlejšo pa zakramente.

Največja in osrednja slikarska umetnina je freska za oltarjem. Središče freske je upodobitev vstalega Kristusa, ki je središče vsega bogoslužja in naš končni cilj. Poleg njega sta dva angela in pod njim prizor iz Emavs. Slika sv. Lucije, kateri je posvečena cerkev, ni na sredi, kot je bilo do sedaj v navadi, ampak na levi strani. Je pa slika poudarjena tako, da izstopa iz freske. Slikar je zagotovil, da je Lucijina obleka taka, kot so jo ženske nosile v času njene smrti. Poleg Lucije naslikani romarji pričajo, da je tudi nova cerkev romarska cerkev. Gornji del velike freske na obeh straneh vstalega Kristusa izpolnjujejo simboli Jagnjeta, ki odpira pečate, in evangelistov. Na desni strani je v fresko vdolan tabernakelj. Poleg njega pa slika mož in fantov v plamenih in nad njimi angeli, ki njih duše spremljajo v nebesa. To je

vernikom stalen spomin na dražgoške žrtve.

Križev pot vabi k premišljevanju Jezusovega trpljenja s slikami oseb, pa tudi z različnim barvnim ozadjem. Zmeraj močnejše rdeče in črne barve prvih postaj ponazarjajo pot v trpljenje, oranžno ozadje nadaljnjih postaj (4–8) izraža sočutje, ki ga je bil Jezus deležen na križevem potu. Potem sta rdeča in črna barva vedno bolj močni in razklani, da tako ponazorita velikost trpljenja. Pri zadnjih postajah pa postaja ozadje vedno svetlejšo, da ponazori pričakovanje in upanje na vstajenje.

Polna duhovnosti in miline je slika Fatimske Marije, kateri je bila posebej priporočena gradnja cerkve. Pred njo so fatimski pastirčki, ki sprejemajo njeno naročilo k molitvi, pokori in spreobrnjenju. To seveda velja tudi nam. – Vsebinsko bogata in prav tako umetniško dovršena je tudi slika Jezusovega krsta.

V letu 1972 ni bilo posebnih dogodkov. Lahko pa omenimo, da je vsa ta leta prihajalo v novo cerkev veliko romarjev in drugih obiskovalcev, ki so cerkev občudovali in v njej molili.

V 1973. letu pa so se začeli odvijati v njej dogodki, ki so nekakšen epilog h gradnji dražgoške cerkve. 29. maja je bil objavljen napad na župnika v časopisu Delo in drugi dan tudi v Gorenjskem glasu z naslovom: »Župnik Očepek Maks, tako pa ne bo šlo.« Povod zanj je dala zahteva župnika, da se pri cerkvenih pogrebi upošteva cerkveni predpis, da gre na čelu spreveda križ. Tega niso hoteli upoštevati praporščaki in so se vrinili pred križ. Zaradi tega je nastal spor, kateremu je sledil sodni postopek. 11. junija je bilo že zaslišanje na občinskem sodišču v Škofji Loki in 19. septembra prva glavna obravnava. Nadškof je posredoval na Verski komisiji in tam zatrdil, da bi bil ta spor pri pogrebi kvečjemu za obravnavo pri sodniku za prekrške in ne za sodišče. Dobil je odgovor, da tu ne gre samo za ta spor, ampak še za druge reči. Iz tega je bilo razvidno,

da se tako uresničuje grožnja, izrečena na zadnjem razgovoru na TNZ pred grabenim dovoljenjem za cerkev: »*To nam boste še plačali.*« Sledila je druga glavna obravnava. 5. oktobra in obsodba »*V imenu ljudstva ... na tri mesece zapor*«, ki je bila po mnenju zagovornika »*tipično politična sodba*«. Na obsodbo 14. novembra vložena pritožba je bila seveda zavrnjena.

11. februarja 1974 je tako župnik na Povšetovi v Ljubljani nastopil prestajanje kazni za svoj zločin. Bil pa je 30. aprila, par dni pred iztekom kazni, izpuščen zaradi lepega vedenja.

Med župnikovim bivanjem v zaporu je od 17. do 24. marca potekal v župniji sveti misijon, ki ga je vodil p. Bogoljub Gselman, OFM. Drugi izredni dogodek za župnijo pa je bila birma. 23. junija je prelat Vilko Fajdiga birmal 18 otrok.

Leto 1975. Zdi se, da prvi zapor še ni zadostoval. Sledila je nova obtožba, nove obravnave 19. februarja, 9. julija in 15. oktobra s ponovno obsodbo »*V imenu ljudstva ... na tri mesece zapor*«.

Prejšnje leto izrečena obsodba je bila vročena šele 8. marca. Pritožba je bila seveda zavrnjena in 5. maja 1976 je bil župnik spet v zaporu. Ta zapor pa je bil nekoliko skrajšan, ker je bil pomiloščen za neprestani del kazni in zato 16. julija odpuščen.

V dražgoški kroniki naj bo zabeleženo še to, da je bil to leto postavljen in 22. julija odkrit spomenik dražgoške bitke ali Cankarjevega bataljona in ne padlim Dražgošanom. V ta spomenik so 24. oktobra prenesli posmrtno ostanke dražgoških žrtev s posvečene zemlje na pokopališču, čeprav mnogi sorodniki dražgoških žrtev niso bili za to.

Sledila so leta, ko ni bilo posebno pomembnih dogodkov. Omenimo le, da je 16. aprila 1978 nadškof Alojzij Šuštar birmal 10 otrok.

V letu 1982 je bila odstranjena še ena posledica dražgoške nesreče. Vsa leta se je odvijalo redno versko življenje, tudi procesije. Pri njih pa do tega leta ni bilo

značilnega »neba«. To so 10. marca izdelale sestre za Strugi.

18. aprila je škof Lenič birmal 29 otrok.

Med rednim dušnopastirskim delom je čas hitel naprej in prišlo je leto 1984 in z njim petindvajsetletnica župnikovega delovanja v župniji. Verniki nanj niso pozabili in so se župniku zahvalili.

Leto 1986 je bilo spet zaznamovano s pripravo na birmo. 4. maja je potem nadškof Šuštar birmal 18 otrok.

Leto 1988 je prineslo še eno obogatitev. Pri Ferralitu v Žalcu je bil nabavljen nov veliki zvon. Ob tej priložnosti so bili vsi trije zvonovi obešeni na novo železno ogrodje in urejeno avtomatično zvonjenje. Zvon je prvega maja blagoslovil stiški opat dr. Anton Nadrah.

Čas je tekel in cerkev je bila potrebna beljenja. To je bilo opravljeno pred birmo, da je v novo prebeljeni cerkvi 6. maja 1990 kanonik Rafko Lešnik birmal 14 otrok.

Leta 1991 je župnija doživela bolj temeljito pripravo na Veliko noč. V postu je namreč od 2. do 10. marca sveti misijon vodil jezuit p. Miha Žužek.

Prišlo je leto 1992. Več let je bila pozornost posvečena gradnji nove cerkve in potem življenju v njej. Kar malo pozabljeno pa je bilo prizorišče najbolj žalostnih dogodkov. Na razvalinah stare cerkve in drugih porušениh stavb je zraslo že kar debelo grmovje, kar gotovo ni bil pravi spomin na pretekle dogodke in na porušeno cerkev. Prizorišče je klicalo k primerni ureditvi. Pobudo za to so, razen nekaterih, farani z velikim razumevanjem sprejeli in začelo se je urejevanje. 5. marca 1992 je bil začetek odvažanja ruševin. Materiala je bilo še veliko, čeprav so ga že veliko odpeljali za gradnjo hiš in zidu pri novem pokopališču. Tako je bil odvoz končan šele 4. marca. Odkriti so bili temelji in mali ostanki zidu porušene cerkve.

Ker sta bila v kroniki že omenjena dva župnikova jubileja, naj bo v letu 1993 omenjen še njegov zlatomašniški jubilej.

Verniki so se udeležili glavne slovesne zahvalne zlate maše v Železnikih, katere se je udeležil tudi g. škof Kvas. Pripravili pa so še posebno slovesnost in zahvalo v domači cerkvi.

Ob koncu leta je bilo urejenih še nekaj gospodarskih zadev. 5. novembra so bili cerkvi vrnjeni gozdovi, ki so bili po vojni nacionalizirani. Bili so seveda izsekani. Sosedu stare cerkve pa je bilo prodano nekaj zemlje za vrt in primeren dostop do hiše.

Glavno delo leta 1993 je bilo urejevanje prostora pri stari cerkvi. Zidov cerkve je ponekod še nekaj ostalo, drugod pa so bili do temelja porušeni. Vsi zidovi so bili do višine pol metra obnovljeni, oz. največ na novo pozidani in fugirani. Zidovi zvonika, katerega spodnji del je bil porušen dva metra in pol pod nivojem cerkvenega tlaka, pa pozidani do višine enega metra. Na deloma ohranjene podstavke dveh stranskih oltarjev so bile položene stare kamnite plošče. Veliki

oltar, ki je bil popolnoma uničen, pa je dobil na novo pozidan podstavek in na vrhu betonsko oltarno ploščo. Da bi bil v zvoniku lapidarij z ostanki iz stare cerkve, je bila na zidovih zvonika postavljena štirikapna streha, pokrita s škrljem. Okolica cerkve je bila primerno terasasto urejena. Ko bo vsajena še vsaj ena lipa z nekaj okrasnega grmičevja, bo to primeren spominski park.

Ko streha nad zvonikom še ni bila vsa pokrita, je bila v tako urejenem cerkvenem prostoru julija darovana spominska maša za padle Dražgošane. Ker njihovih ostankov na žalost ni več v grobu na pokopališču poleg cerkve, molitve zanje niso bile opravljene na grobu, ampak v cerkvenem prostoru.

V začetku avgusta se je od župnije poslovil dolgoletni župnik Maksimiljan Ocepek, ki ga je 15. avgusta zamenjal novi župnik France Dular.

Maks Ocepek